

Streszczenie

pracy doktorskiej mgra Adama Jasińskiego pt. „Wpływ czynników pozaustawowych na odpowiedzialność karną”

Praca poświęcona jest oddziaływaniu na odpowiedzialność karną czynników pozaustawowych rozumianych jako czynniki nierozpoznane wprost ani przez ustawę, ani przez inne źródła prawa stanowionego. Opiera się ona na ogólnym założeniu, że na prawo, także w systemie prawa stanowionego, w sposób nieunikniony oddziałują zjawiska przez prawodawcę nieuregulowane, a dziedzina prawa karnego (tradycyjnie wręcz sprowadzanego do ustawy) nie jest w tym zakresie wyjątkiem. W pracy przedstawiono też – ostatecznie zweryfikowane pozytywnie – dwie hipotezy szczegółowe. Pierwsza zakłada, że prawo karne w praktyce może funkcjonować wręcz dzięki czynnikom pozaustawowym. Druga zaś polega na przyjęciu, że oddziaływanie czynników pozaustawowych w sferze prawa karnego może dokonywać się zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść sprawcy czynu zabronionego (oskarżonego).

Analizie poddano te czynniki pozaustawowe, które mogą być zbadane z perspektywy wyłącznie lub przede wszystkim prawnej, bez konieczności prowadzenia badań interdyscyplinarnych. Czynniki te to: zwyczaj, kontratypy pozaustawowe, kształtowanie polityki karnej przez orzecznictwo sądów (w tym pozaustawowe okoliczności wyłączające winę jako element kształtowania polityki karnej w orzecznictwie) oraz swoboda w wyborze i stosowaniu metod wykładni przepisów.

Jakkolwiek praca obejmuje analizę każdego z tych czynników, tak jej głównym celem jest zbadanie oddziaływania na odpowiedzialność karną czynników pozaustawowych jako rodzajowego zjawiska, to jest przede wszystkim: określenie podstaw takiego oddziaływania (w tym zakresie odwołano się do koncepcji filozoficznoprawnych dostrzegających, że prawa jako realnego, dynamicznego zjawiska, nie można utożsamić z ustawą) oraz próba określenia jego ogólnych granic (konkluzja pracy w tym zakresie sprowadza się do tego, że zasadniczą granicą dla czynników pozaustawowych oddziałujących na odpowiedzialność karną jest ustawa, tj. czynniki te oddziałują w sferze pozostawionej im przez prawodawcę pozytywnego). Zagadnienia te są przedmiotem rozdziałów, odpowiednio, pierwszego i szóstego. Pozostałe rozdziały skupiają się na analizie poszczególnych czynników pozaustawowych oddziałujących na odpowiedzialność karną. Zwrócono w nich uwagę na wielokierunkowe oddziaływanie zwyczaju na prawo karne, a także na fakt, że we współczesnym polskim prawie karnym można

doszukać się przejawów obecności prawa zwyczajowego; przyjęto własną definicję kontratypu i opowiedziano się za dopuszczalnością pozaustawowych kontratypów oraz pozaustawowych okoliczności wyłączających winę, a także przedstawiono konkretne przykłady takich okoliczności; stwierdzono również, że każde orzeczenie sądu karnego poprzedzone wykładnią przepisów, dokonywaną przez sąd zasadniczo swobodnie, nie tylko kształtuje bezpośrednio odpowiedzialność karną oskarżonego w danej sprawie, ale może oddziaływać na prawo karne jako takie, a przez to – na odpowiedzialność karną także innych sprawców w przyszłości.

Praca opiera się raczej na filozoficzno- niż teoretycznoprawnym czy dogmatycznym podejściu do analizowanego zagadnienia. Z tego też powodu w prowadzonych badaniach użyto wprawdzie metody formalno-dogmatycznej, ale posłużono się również metodą argumentacyjną w ujęciu topicznym. Posiłkowo użyto metody także empirycznej i historycznej.

Słowa kluczowe:

czynniki pozaustawowe w prawie, zwyczaj, prawo zwyczajowe, kontratypy pozaustawowe, polityka karna, pozaustawowe okoliczności wyłączające winę, wykładnia prawa